

szükséghez képest most alakítjuk ki.

10. óra: A fészekodu befejező munkálatai: Egy lécecskét erősítünk szélesség irányában a tetőlap belső oldalára. Ezt a munkát olyan pontosan végezzük, hogy mikor a tetőt föltesszük, érezni lehessen a lécnak az előlaphoz való súrlódását. Ez a léc egyrészt feszesen tartja a födelet, másrészt el-lensúlyozza a tetőlap vetemedését. — Az ugrólécet megfor-mázzuk s két csavarral az odu alsólapjára erősítjük a 3. ábrán látható módon. Legutóljára a födelet lezáró vaspál-cika lyukjainak helyét jelöljük ki és fúrjuk át. A vaspálca egyik végét köralakúra formázzuk.

Ezzel a fészekodu teljesen elkészült. — Ha nem sajnáljuk a költséget s az odu tetőlapját cinkezett pléh-lemezzel bevonjuk, az odu örökéletű.

Még néhány szót arra vonatkozólag, hogy miért előnyös az olyan fészekodu, melynek födele leemelhető.

Először: Az odu tisztántartása szempontjából. Ugyanis ha a madár fiókáit szárnyaira bocsájtotta, a fészket is elhagyja, mert az tele van millió apró elősdivel. A régi fészket tehát a kiröpítés után kivesszük, elégetjük, az odut kitakarítjuk s az odu fenekére egy marék tiszta fűrészpport dobunk. A tiszta fészket a madár másodköltsére is felhasználja.

Másodszor: Ellenőrzés szempontjából. Megtörténik, hogy a mezei veréb befészkel az oduba. E zörgtön észrevehető, mert a röpnnyílás szájában fűszálak és tollak láthatók. (A cinegék ugyanis állati szőrből rakják fészkeiket.) A verébfészket pillanatok alatt eltávolíthatjuk az oduból.

Harmadszor: Megfigyelés szempontjából. Nagy gyönyörűségünket lephetjük abban, ha a költés és a fióka nevelés időszakában megfigyelhetjük a madarak munkáját s az apróság fejlődését.

Fáber József.

IRODALOM—KÜLFÖLD TANITÁSI MOZGALMAK — LAPSZEMLE — HIREK

IRODALOM

Várkonyi Hildebrand: Az alaki képzés és átvitel kérdése. (Pedagógiai Könyvtár VIII.) A Kat. Középiszkolai Tanáregyesület kiadása, Budapest 1938. N. 8°, 99 l. Ára füzve 2.50 P.

A társadalom kettős cél elérését követeli az iskolától: egyrészt oly ismeretanyag közvetítését, amely az életben gyakorlatilag hasznosítható, vagyis

az életnevelés szolgálatában áll (didaktikai materializmus vagy utilitarizmus); másrészt a szellemi és erkölcsi erőknek oly kiművelését, mely az ismeretanyag elhomályosulása, vagy feledésbe merülése esetén is örök tulajdona marad a léleknek, s ennek segítségével önálló magasabbrendű szellemi tevékenységre képes (didaktikai formalizmus). Az anyagi és alaki képzés egymástól mereven el nem különíthető, mert nyilvánvaló, hogy a szellem alaki kiképzése csak a művelődés anyagának elsajátításával kapcsolatban érhető el. Amikor a neveléstudomány is a társadalom-követelte arany középútnak eme álláspontját vallja, egyoldalúan csak a művelődés anyagának pontos meghatározására és kiválasztására fordítja minden figyelmét, az alaki képzésre vonatkozólag pedig kitér a kérdés komoly elemzése és kísérleti vizsgálata elől, s megelégszik általánosságok között mozgó elvek hangoztatásával, de annak megállapításával: miben áll valamely tantárgy kétséget kizáró elmefejlesztő ereje, adós maradt. A kísérleti lélektan feladata a tantárgyak alaki képzőerejének reális megállapítása. Meg kell vizsgálni, hogy miben áll a tanulás s az általa elért tökéletesedés, hogyan mérhető a szellemi képességek tökéletesedése, a gyakorlással elért teljesítés-többlet milyen területekre terjed ki, az értelem fejlesztése mellett mennyiben lehet az erkölcsi élet alaki képzéséről is beszélni. Az alaki képzés elméletének központi kérdése: van-e *átvitel* egyik lelki területről a másikra, vagy egyik képességről a másikra. Az alaki képzés egész problematikája az amerikai kísérleti lélektan hatására az *átvitel* kérdésévé alakult át.

A tudós szerző nagy szolgálatot tett a magyar lélektani és neveléstudományi irodalomnak, amikor a félszázad óta szinte lázas tevékenységgel folyó amerikai kísérleti vizsgálódásnak valósággal áttekinthetetlen anyagát páratlan éleslátással rendezte, a nevelői tudatosság elmélyítése céljából határozott vonásokkal összefoglalta, kivételes szakavatottsággal lélektani alapvetését elvégezte, s kiváló gyakorlati érzékkel a pedagógiai következtetéseket megállapította.

Az alaki képzés lényege az, hogy az egyén bizonyos értékeket és módszereket sajátít el, s azokat további területekre és helyzetekre kiterjeszti, átviszi. Pl. a hangok megkülönböztetésében elért finomság átvivődik a szürke színek megkülönböztetésére, a jobbkez ügyesítő gyakorlása a balkéz haladására, a verstanulásból szerzett tökéletesedés az értelmetlen szótagokra s a hallási és látási közvetlen emlékezésre.

Az alaki képzés fogalmának alkotó elemei: az alaki képzés

1. lelki tevékenységek gyakorlásában áll;
2. ezen lelki tevékenységek és képességek gyakorlásában és befolyásolásában határozódik meg;
3. az egyes lelki képességek és tevékenységek teljesítőképességének fokozódását vallja;
4. két részletkérdést tartalmaz: a) az egyes lelki képességek és tevékenységek *fejlesztetők-e*; b) az így nyert többlet és tökéletesedés *átvihető-e* más képességekre;
5. nemcsak az *értelmi* tevékenységek, hanem az *érzelmek és erkölcsi cselekvések* körét is figyelemre méltatja.

A módszerek lényegében megegyeznek a lélektani kísérletezés és teszt-módszer eljárásaival. Kiemelendő eljárás a *csoportos vizsgálat*: az ugyanazon körülmények között élő, azonos korú és szellemi fejlettségű vizsgálati személyek *gyakorló* és *ellenőrző* csoportba osztatnak. A kísérlet elején mindkét csoport egyforma próbának lesz alávetve, majd a gyakorló csoport megkezdí a kijelölt feladatnak meghatározott módszerrel való tanulását, vagy gyakorlását a kívánt eredmény jelentkezőségéig. Ennek befejeztével a két csoport ismét közös próbának lesz alávetve a gyakorló csoportnál észlelhető haladás megmérése céljából. A gyakorlás tiszta eredményét megkapják, ha a gyakorló csoport teljesítményeinek mérőszámából levonják az ellenőrző csoport teljesítményeinek mérőszámát. Az eredménymegállapítás azonban nem minden esetben olyan egyszerű, néha sok körülmény mérlegelése szükséges, a mi az átvitel-vizsgálatokat bonyolult problémává teszi.

Az átvitel annál nagyobbfokú, minél hasonlóbb az anyag és a módszer. Utja: közös elemeknek, tartalomnak, eszménynek, módszernek kiterjesztése más területekre. Előidézője: a szokás. Végérvényes következtetések ez idő szerint még nem vonhatók.

Pedagógiai következtetések:

1. az alaki képzés lehetséges, értékes és szükséges;
2. az alaki képzés feltétele a módszer öntudatosítása, mert az átvitel lényege az egyik munkaterületen alkalmazott eljárás öntudatosítása és más területekre való átvitele;
3. A szaktárgyak sajátos gondolkodási módszerét a tanulókkal is meg kell ismertetni, hogy szellemi tevékenységükben alkalmazhassák;
4. a tanítás módszerét a tanuló egyéniségéhez kell alkalmazni;
5. a munkáltató módszer eredményesebb egyéb módszereknél;
6. a tanításban nagy súlyt kell vetni a tények közötti viszonyok megismerésének előmozdítására;
7. az alaki képzés leghatásosabb rúgói az élet eszményei és értékei, amelyek részben az egyes tantárgyakban gyökereznek, részben egyetemesek (igazság, jószág, szépség, szentség); alkalmazhatóságukra fel kell hívni a tanulókat figyelmét;
8. az alaki képzés velejárója a gyakorlás, de a tanuló lelki szükségletéből fakadó gyakorlás szorítsa háttérbe a gépies gyakorlást.

Az illusztris szerző az alaki képzés egyszerűnek vélt, de valójában szövevényes problematikájának tüzetes alapvetésével, határozott színtelőkkel való megrajzolásával véget vetett az e téren uralkodó homályos általánosítások és frázisok uralmának, s ezzel jelentékeny lépéssel vitte előbbre a nevelőoktatás tudatosítását.

Szántó Lőrinc.

Bassola Zoltán: Decroly pedagógiai rendszere. Budapest, 1937. N. 89, 67 l.

A német pedagógiai elmélkedés és gyakorlat a közvetlen szomszédság s a németül tudó magyarok tekintélyes száma folytán jelentékeny hatással van a hazai pedagógiai törekvésekre. Ezzel szemben az angolszász és a latin népek pedagógiai mozgalmainak hullámverései alig jutnak el hozzánk. Kiadó